

חיי דעת

לימודי דעת
LIMUDEI DAAT
ללימוד • לדעת • להחכים

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת | מרכז ללימודי הלכה

בגליון השבוע

אמירה לנכרי

אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להוועץ במורה הוראה.

עלון מס' **73**

מדיני שבת

בגליון הקודם (הלכות שבת) התחלנו ללמוד על ענין איסור "אמירה לנכרי". והבאנו שם ג' טעמים לאיסור זה, א' הרמב"ם - כדי שלא תהיה שבת קלה בעיני האנשים ויבואו לעשות מלאכה בעצמם. רש"י במסכת שבת - שהגוי נעשה שליח של הישראל לעשות את המלאכה, ונחשב כאילו הישראל עצמו עשאה. רש"י במסכת עבודה זרה - משום הפסוק "ודבר דבר", דהיינו שאסור לדבר בענינים שאסור לעשותם בשבת. וכתב האבני נזר שב' הטעמים שכתב רש"י נכונים, שטעם "שליח" שייך אפילו כשאמר לגוי בערב שבת שיעשה בשבת, וטעם "ודבר דבר" שייך רק כשאומר לו בשבת ואפילו אומר לו לעשות לאחר השבת. עי"ש שהארכנו בזה יותר.

והנה הסמ"ג (תחילת לא תעשה ע"ה) מביא מכילתא בה נאמר "כל מלאכה לא יעשה בהם (שמות פרק י"ב פסוק ט"ז). - לא תעשה אתה, ולא יעשה חברך, ולא יעשה הגוי מלאכתך". ומדייק מזה, שהאיסור שיעשה הגוי מלאכה עבור ישראל הוא דין דאורייתא, ונדרש ממה שכתב התורה לא יעשה ה- עם צירה כאילו כתוב בשני יודין - ייעשה, והיינו שלא ייעשה מלאכה עבורך אפילו ע"י אדם אחר.

אולם כתב, שיש לומר שהאיסור הוא מדרבנן, והביאו את הפסוק לאסמכתא בעלמא [פ"י שביססו את דבריהם

על הפסוק אבל באמת אין הפירוש כך בפשט הפסוק]. והראיה שאין זה אלא איסור דרבנן, שאם היה איסור דאורייתא כיצד התירו חז"ל שיעשה הגוי מלאכה בביתו עבור ישראל (עי' הפרטים בזה להלן בעז"ה). וכן כתבו הרמב"ן (על הפסוק שם.) והדעת זקנים, שאיסור זה הוא מדרבנן ורק הסמיכו זאת על הפסוק כאסמכתא בעלמא (ולא כמו שנראה מרש"י על הפסוק שם שזהו דין דאורייתא). ועוד הביא בשער הציון (סימן רמ"ג ס"ק ז'), שהרמב"ן כתב שיש נוסחא מוטעית במכילתא, וכן בהגהות הגר"א על המכילתא כתב שהנוסחא העיקרית היא לא כמו שהביא הסמ"ג, אלא שבמקום "לא תעשה" גורסים "אבל יעשה", ולנוסחא זו מבואר להדיא שאין בזה איסור דאורייתא, וכן הסכימו כל הפוסקים.

ועתה ניגש בעז"ה לפרטי הדינים, ובתחילה נביא את הדין הפשוט לאיסור בכל אופן, ואח"כ נדון במקרים בהם הותר לומר או לרמוז לגוי שיעשה מלאכה.

האם מותר לומר לגוי שידליק או יכבה את האור?

אסור בשום אופן (פרט למקרה בו הדבר נצרך לצורך חולה או מצוה, ויבוארו הפרטים בזה להלן בעז"ה). לומר לגוי שיעשה מלאכה עבור הישראל, ואין נפקא מינה בין מלאכות דאורייתא למלאכות דרבנן,

שאף במלאכות דרבנן אסור לומר לגוי שיעשה עבור ישראל.

האם ישנו הבדל אם אומר לגוי במפורש או ברמז?

ישנם אנשים שטועים לחשוב שכל שהדבר נאמר לגוי בדרך רמז מותר, וצריך לדעת שאין זה נכון, ורק באופנים מסויימים הותר לומר בדרך רמז. וגם יש חילוק בסוג הרמז, שגם כשהותר לומר ברמז לא כל סוגי הרמזים מותרים, וכפי שיבואר להלן בעז"ה.

בדין זה האם מותר לרמוז לגוי לעשות מלאכה, יש חילוק בין שני סוגי מלאכות, האחת היא מלאכה שיש לישראל ממנה הנאה גמורה או חיובית, כגון הדלקת האור בחדר חשוך שיש לישראל הנאה גמורה וחיובית מעצם הדלקת האור. והשנייה היא מלאכה שיש לישראל ממנה רק הנאה עקיפה, כגון כיבוי האור שאין ההנאה מעצם מלאכת גוי, שהגוי רק סילק גורם מפריע אבל לא הביא הנאה חיובית. וכן הדלקת נר במקום שיש שם כבר נר ואפשר להשתמש לאורו עכ"פ ע"י הדחק, שאי"ז הנאה גמורה.

באופן שהנאה מהמלאכה היא הנאה גמורה וחיובית, אסור אף לרמוז לגוי לעשות את המלאכה, והדבר אסור בכל צורות הרמיזה שיבוארו להלן.

הלכות שבת - המשך

בגליון הבא:

- לפי המתירים לרמוז לגוי לעשות מלאכה כשאין בזה תועלת גמורה וחיובית לישראל, כיצד תהיה אופן הרמיזה?
- כמה דוגמאות של מלאכות בהם אין תועלת גמורה וחיובית לישראל
- האם מותר להנות ממלאכה שעשה הגוי עבור ישראל? ■

וצ"ע, וא"כ ודאי שאף לרמוז לו שידליק יהיה אסור בכל צורת רמז שתהיה.

אבל החיי אדם (כלל ס"ב בנשמת אדם ס"ק ב', וכלל ס"ג סוף סעיף ו'). חולק ע"ז, וסובר שאף בנר של ישראל אין צריך למחות בגוי שבא להדליק נר נוסף, מכיון שאין הישראל מקבל תועלת גמורה מהגוי שהרי יכל להשתמש במקום זה גם בלא תוספת הנר שהדליק הגוי. ונקטו הפוסקים שהוא הדין שיהיה מותר לרמוז לגוי שידליק נר נוסף, וכן לפי"ז יכול לרמוז לו לעשות מלאכה שאין ממנה הנאה ישירה לישראל כגון כיבוי האור שזהו רק סילוק דבר המפריע, שזה ג"כ אינו נחשב הנאה גמורה שמקבל הישראל ממלאכת הגוי.

ולמעשה, על כל אחד יש לשאול רב אם יכול להקל בזה כדברי החיי אדם.

אבל באופן שאין בזה הנאה חיובית אלא עקיפה, או שאינה הנאה גמורה אלא רק תוספת הנאה, נראה שיש בזה מחלוקת הפוסקים. שהנה בשו"ע (סימן רע"ו סעיף ד') כתב, שאם יש נר בבית של ישראל ובא גוי והדליק נר אחר, מותר לישראל להנות מתוספת האור שנעשה ע"י הנר הנוסף (אולם, לאחר שכבו שאר הנרות אסור להנות מנר זה שהדליק הגוי (שם בשו"ע). [ולא כמו בכל מקום שאסור להנות ממלאכה שעשה גוי עבור ישראל, וכפי שיבואר להלן בעז"ה]. וכתב המג"א (ס"ק י"ד), שכל זה דווקא אם הנר של הגוי, אבל בנר של ישראל צריך הישראל למחות בגוי שלא ידליקנו, אפילו בשביל תוספת אור. ומבואר בדבריו, שאע"פ שאין כאן הנאה גמורה לישראל שהרי כבר היה נר דלוק והיה יכול להשתמש לאורו אפ"ה צריך למחות בו שלא

ידליק (ועיין מג"א סימן רנ"ג ס"ק ל"ה, שנראה מדבריו שם שסובר שרק בהנאה גמורה צריך הישראל למחות,

מרכז למודי דעת

מהיום תוכל לשלב למודי הלכה בתוך סדר היום העמוס שלך. הצטרף עוד היום לשעורי ההלכה מבית למודי דעת הנשלחים לאלפי בתים בארץ ובעולם ומביאים את הלומד לרמה גבוהה בידיעת הלכה.

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והיתר, שבת, עירובין, נדה, מקוואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות ברבנות.
- מוכר לשנת שבתון

